

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Udsigt over Verdens-Krøniken fornemmelig i det Lutherske Tidsrum

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 375. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_309A-txt-shoot-idm9360/facsimile.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

lade og snævre Kreds, gjør Stov til sin Gud, og et Spand af Dage til sin Ewigbed, at den Slægt vanærer de hedensarne Herliges Minde, foragter et Maal, der maa være Menneskets, siden Troen derpaa har kunnet give Mennesker Kraft til at herske uden Sværd og Krone, og til at frembringe Værker som Tiden ei formaar at smuldre men som vedblive at forbause selv den Slægt, der helst vil foragte dem. Det synes, med Diet paa Historien, vist, at fra Tydskland maatte Hjelpen komme, at der var Jordens Sætt, og, at hvis Sættet ogsaa havde mistet Kraften, maatte det aandedige Legeme raadne.

Hvem der nu havde Faldsyn til at gjennemgaa hele Folket af den tydske Tunge, og til at omsfatte dets Idærter i de sidst forløbne Aarhundreder, hvem der havde Pen til at skildre det Alt, heelt og klart og sammentrængt, da var her baade Tiden og Stedet, ikkun Manden fattes; men, saa tydelig er dog Alt fremtraadt, at selv den Kortsynede kan Hjelpe Hovedstykkerne, og selv den butte Pen kjendelig fremstille dem i deres store Omrids, saa at selv store Mangler ei maae afholde fra en Prøve-Tegning, der hos Retfærdige vil i sin Vigtighed finde meer end Undskyldning nok for Huller og Pletter, ja selv for Skjævhed i de indvendige Løvs-Streger, naar kun Omridset ligger.

At der i den tydske Tunges Fjell maa findes trende Hoved-Stammer, som, hvoraf det saa

Kom, har sølt sig dragne til hinanden, har forbundet sig under et Dver-Hoved og forligt sig om Sproget, uden dog at kunne enes i Grunden, det aabenbarede sienlysig, da Lyset befinde sig i Reformationens Dage, thi som vi seer, deelde Tydskerne sig da imellem Luther, Zwingel og Papistiet, og det, som det mangenstedes synes, saa tilfældig, at man ei engang med noget Slin kan styde Skjlden paa Umstandighedernes. Overst vigtigt og mærkeligt er det i den Hensende at betragte Luther og Zwingel ved Siden af hinanden, thi to indvortes mere forskellige Mand med samme Sprog og udvortes Maal, skal man ei have nemt ved at finde. Hvem af dem der var den største Mand, hvilken af dem det var som sældre Ulyst, er ligesaa aabenbart, som hvem af dem det var der oversatte Bibelen, skabte Tydsklands Bogfprog, og sigtede Tydskernes hellige Høisang; men hvem af dem der var mest efter Tydskernes Sind i det Hele, kan ligesaa lidt være tvivlsomt, naar man lægger Mærke til, hvem de fulgte eller hældede til, da de kom til at raade sig selv, da begge Hoved-Mændene vare hensovne, og deres Ord stode værgeløse, naar de intet Forsvar fandt i Folkets Hjerte. Saalænge Luther levede, voode man kun i Schweits tydelig at modsigte den Mandens vældige Kamp, og selv Schweitserne fandt det haardt at flampe imod Braadden, men aldrig saasnart var han udgaet af Verden,

for Tilhængernes Tal formindskedes, og selv
 Vennerne luntnedes, selv Melanchton haltede,
 og alt efterhaanden forløb det ene Hjerterindom
 efter det andet endog Luthers Betsjendelse, kun
 med Nød og Næppe beholdt den Overhaand i
 Sachsen og Württemberg, medens Boingels, ud-
 rustet med Calvins stormende Heflighed, der nu i
 Kirken gjaldt for Kraft, drog mangt et Hjerter
 til sig, endog der, hvor Tungen vedblev at tale efter
 Luthers Mund. Betragt vi nu fremdeles For-
 holdet mellem de Boglærde af samme almindelige
 Betsjendelse, da opdage vi hos dem den samme
 Stræben efter Selvstændighed som hos de verd-
 lige Hjerter, og et Syn for Bibelen som for den
 gyldne Bule, for Keiserne i Landens som for dem
 i Legemets Verden, saa man ei kan skjonne rettere,
 end at det løse Sammenhold der blev tilbage,
 skyles mest Catholikerne, der som Lyrker i Land-
 den, kun lurede paa Skilsmisfen mellem Hoved
 og Lemmer for at opsluge dem efterhaanden.
 Nær var det, som vi veed, ogsaa lykkedes alt i
 Førstningen af det tyttende Aarhundrede, men
 Faren og Frelsen i Tredve-Aars-Krigen var-
 lede hidsætt, og Ludvig den Fjortendes Færd
 nødte paa tvende Maader Protestanterne til ud-
 vortes Sammenhold. Først i det attende Aar-
 hundrede forsvandt Frygten for Lyrken, Catho-
 liker og Franskmænd, og havde den sidste Tid ei
 underlig omdannet Lydskerne, da maade vi vente at
 høre dem opsigte alle Over-Hoveder Huldskab og

Trofskab, eller dog unddrage dem Hørigheid og
 Lydighed. At Boingels og Calvins Lære ved at
 oplaste sig til Dommer over Skriften begunstige
 en saadan Aftraa efter Selvstændighed, men
 kunde just derfor ikke blive herkende uden blind
 Lydighed, det har vi set, og det eneste ret Tid-
 underlige i Lydsklands Historie er da, at der
 opstod en Luther, en kraftig Mand der i Sæt og
 Alt gav Keiseren hvad Keiserens var, og Gud
 hvad Guds var, Gud alene Heren og Hans Død
 al Magt, Dom og Gyldighed, som reformerede
 med Forsand og holdt dog sin Fornuft i Ase,
 og at Lydskerne dog saa vidt og saa længe gavede
 hans Død Magt. Tre disse Bemærkninger sande,
 da har vi vist ikke Ret til i Lydskland at vente
 en Luther den Anden, eller at see hans Værdom
 gjenføbes der, naar den først engang var uddød,
 thi kun ved at gjøre Bold paa sin Natur kunde
 han dannes, kun ved at gjøre Bold paa deres,
 kunde Lydskerne følge ham, og havde de først
 engang aflastet hvad de kaldte et Nag, saa, om
 end Nøden engang drev dem til at hylde ham
 paa ny, blev det dog sandsynligviis kun under
 visse Betingelser, som Keiser: Valgene efter det
 store Interregnum og Karl den Sjettes Død,
 kun en Skygge af Underdanighed.

Efter denne Forberedelse vil vi gaae ind i
 den tydske evangeliske Kirke, som almindelig
 kaldes den lutheriske, med Rette, forsaavidt man
 svar paa Luthers Død, men aldeles uden Føie

